

Over sleedoornpages en hun eitjes

Eieren zoeken met Kerst

's Winters zijn veel vrijwilligers druk met het zoeken en tellen van de eitjes van de sleedoornpage. Een mooi winterwerkje waardoor de kennis over de vlinder de laatste jaren flink is toegenomen.

Leden van KNNV-afdeling Arnhem zoeken naar eitjes (Foto links: Harrie Westerhuis; boven: Anita Broekhuizen).

Tekst: Wankja Ferguson

Sleedoornpages (*Thecla betulae*) zijn vlinders die laat in het seizoen vliegen, in een generatie, van juli tot in oktober maar met de piek in augustus-september. De mannetjes blijven meestal tamelijk onzichtbaar in de buurt van de boomtoppen, waar ze leven van door luizen uitgescheiden honingdauw. Vrouwtjes komen ook wel op nazomerbloeiers af zoals guldenroede, jacobskruiskruid, akkerdistel en koninginnekruid. Dat de vlinders weinig te zien zijn heeft te maken met hun levenswijze. Om te paren zoeken

mannetjes en vrouwtjes een hogere boom in het leefgebied op, de 'ontmoetingsboom'. De mannetjes blijven daar, de vrouwtjes zijn wel eens te zien als ze eitjes afzetten op het sleedoornstruweel en als ze nectar halen op bloemen. Zoals de naam al aangeeft is sleedoorn de belangrijkste waardplant (plant waar de eitjes op afgezet worden en de rupsen van eten). Een enkele keer wijkt de vlinder uit naar pruimen, wilde of gekweekte. Sleedoorns komen vaak voor in struwelen langs bosranden, spoorwegen, akkerranden, holle wegen en in de uiterwaarden van de grote rivieren. Ook in de stedelijke

omgeving groeit sleedoorn, in parken, bermen en in tuinen.

Levenscyclus

De volwassen vlinder legt de eitjes, een voor een, in augustus-september op de jonge sleedoornstwijgen. De eitjes, een millimeter groot en met het uiterlijk van een heel klein golfballetje (in de oppervlakte zitten deukjes) worden bij voorkeur gelegd op de grens van ouder en jonger hout, in de oksel. De meeste eitjes zijn te vinden aan de zonkant van het struweel en op een hoogte zo tussen 1 en 1.50m. Dat is geen standaard want er zijn ook eitjes

Oproep

Grote kans dat er eitjes van de sleedoornpage aanwezig zijn in heemtuinen, parken en individuele tuinen. De redactie houdt zich aanbevolen voor meldingen (adres: zie colofon).

vlakbij de grond en boven 2m gevonden.

Bovendien is het zoeken naar hoge eitjes best lastig, dus zullen die niet altijd gevonden worden. De eitjes blijven wel acht maanden zitten voordat de rupsen er, in april-mei, uitkruipen. Ze eten eerst van het binnenste van de knoppen en schakelen later over op blad. In mei-juni zijn de rupsen vol-groeid en kruipen ze naar beneden. De poppen rusten in de strooisel-laag totdat in augustus-september de volwassen vlinders weer te voor-schijn komen.

Verspreiding

Sleedoornpages zijn vrij zeldzaam maar lijken zich uit te breiden richting stedelijke omgeving. Het is dan ook de enige zeldzame vlinder die meer buiten dan in natuurgebieden voorkomt. Door de sterke binding aan vitaal groeiende sleedoorns is het een vlinder die erg afhankelijk is van een kleinschalig landschap met sleedoornstruweel van verschillende leeftijden, afgewisseld door hogere bomen. Ook bermen, groenstroken, parken en tuinen kunnen geschikt zijn om sleedoornpages te herbergen. In Nederland zijn de belangrijkste vindplaatsen de oostelijke en zuidelijke randen van de Veluwe, plekken langs de IJssel, De Utrechtse Heuvelrug, Zuid Limburg en enkele plaatsen in op de grens van Drenthe, Friesland en Overijssel. In België komt de sleedoornpage vooral voor in het zuidelijke deel van Vlaanderen. Zelf ken ik haar van Zuidwolde in Drenthe waar je haar kunt zien in de late nazomer langs het 'vlinderommetje'. Over de verspreiding is nog lang niet al-

Eitje in de takkoxsel, een geknoopt touwtje (af-breekbaar) markeert de vindplaats. Inzet: eitje, vergroot (Foto: Anita Broekhuizen).

les bekend. Daarom loont het de moeite om ook buiten het bekende verspreidingsgebied sleedoornpage-vriendelijk beheer te voeren.

Samenwerking

In Zuidwolde is de lokale natuurvereniging heel actief en gaat 's winters op pad om eitjes te zoeken. Ze worden gemarkeerd als hulp voor degene die gaat snoeien, meestal een hoveniersbedrijf waaraan de uitvoering door de gemeente uitbesteed is. Zo'n samenwerking is erg gunstig, omdat gemeente en hovenier zulke tellingen niet snel zelf zullen doen. Het is heel goed mogelijk dat niet alle eitjes gevonden worden, dus gefaseerd snoeien blijft belangrijk, ook daar waar je geen eitjes vond. Daarnaast kun je zo de plaatselijke bevolking bij het wel en wee van de vlinders betrekken.

Beheer

Om sleedoornpages geschikte sleedoorns te bieden moeten ze af en toe gesnoeid worden zodat er doorlopende jonge takken zijn, liefst zo'n 2-3 jaar oud. Als een groot oppervlak tegelijk gesnoeid wordt dan is de kans groot dat alle eitjes verloren gaan. Het is lastig om een goed moment voor het snoeien te vinden, de beste tijd voor de sleedoornpage is om te snoeien tijdens de popperiode, van eind juni tot eind juli. Dit is echter ook de tijd dat veel vogels nog actief van de struiken gebruik maken voor een tweede of derde broedsel.

De andere mogelijkheid is om toch in de winter te snoeien. Van groot belang is het om gefaseerd te snoeien. Nooit alles ineens maar elk jaar een gedeelte, bijvoorbeeld 20%, dat levert diversiteit op aan takken tus-

sen één en vijf jaar oud. Dat heeft twee voordelen: altijd een deel waar de eitjes ongemoeid gelaten worden en altijd diversiteit aan jong en ouder hout.

Het is dus goed om te plannen hoe en wanneer je de sleedoorn snoeit. Bij het in de winter snoeien is het zinvol om eerst naar eitjes te zoeken en de plekken waar veel eitjes gevonden worden een andere keer te snoeien. Ook kunnen die plekken eventueel onopvallend gemerkt worden. Bijhouden wat je in voorgaande jaren gesnoeid hebt is heel praktisch.

Het zoeken van eitjes is handig

vanwege het snoeien, maar het is ook de beste manier om te inventariseren. Eitjes zoeken kan het best in december-januari. Dan zijn de eitjes nog helder wit en (relatief) gemakkelijk te herkennen, later worden ze wat groenig en zijn ze vrijwel onvindbaar. Zoals altijd is het eerste eitje het moeilijkst om te vinden want je weet nog niet precies waar je naar moet zoeken. Overal in het land zijn vrijwilligersgroepen (vlinderwerkgroepen, IVN, KNNV, landschapsbeheer) actief met zoeken. Als je een keer meegaat, dan leer je waar je op moet letten.

De sleedoornpage is opgenomen

Links: Het vinden van piepkleine eitjes is niet eenvoudig (Foto: Gerard Mulder). Rechts: Sleedoornstruweel met luwte en hogere bomen is pas geschikt als er ook voldoende jonge twijgen zijn (Foto: Machteld Klees).

in het Landelijk Meetnet Vlinders. Volgens een vaste werkwijze worden de eitjes geteld en de resultaten bijgehouden door de Vlinderstichting.

Wankja Ferguson is lid van Wilde Weelde en eigenaar van het bedrijf Vlinder er Bij (www.vlindererbij.nl).

Informatie:

www.vlindernet.nl

www.vlinderstichting.nl

www.natuurpunt.be/nl/biodiversiteit/ongewervelden/vlinder-mee (download)

De sleedoornpage in Vlaams-Brabant, Ecologie en verspreiding. Ilf Jacobs et al. Uitg. Natuurpunt.

F. Bink, 2004, Leefwijze en habitat van de sleedoornpage, entomologische berichten 64(4).

F. Bink, 2013, Dagvlinders van de Benelux (eigen uitgave)

F. Bos, 2006, De Dagvlinders van Nederland (uitg. KNNV/Naturalis).

Meestal zitten sleedoornpages met opgeklapte vleugels. Opvallende kenmerken zijn de oranjebruine vleugels, met halder witte randen. Aan de onderrand van de vleugels zitten de 'staartjes', de uitsteeksels die kenmerkend zijn voor de pages. Het onderlijf is wit.

Sleedoornpage (Foto: Kars Veling, Vlinderstichting).